

13.10.2006.

Copyright © 2008. by Hrvatska Kostajnica

<http://www.hrvatska-kostajnica.hr/tekst.php?id=40>

Milena Zec, prof.

Povijest Kostajnice – kratki pregled

U prošlosti nazivi za Kostajnicu u ispravama su:

1240. godina – KOZTAINICHA

1258. godina – KOZSTANICHA

1272. godina – KAZTANICHA

1351. godina – COZTANYCHA

1362. godina – COSTGNANICE

Svi nazivi upućuju da je ime Kostajnice izvedeno iz riječi Kostanj (kesten). Brda su s obje strane Une obrasla kestenovim šumama. Pounje i kostajnički kraj imaju svoju bogatu prošlost. Nemamo arheoloških tragova iz kamenog doba, ali ima ostatke iz bakrenog i brončanog doba. Nađene su keramičke posude i kamene sjekire od prije 2500 do 2200 godina pr.k. Na ovom području živjela su ilirska plemena (Japodi), koje su Rimljani pokorili početkom I. st. pr.k. Rimljani su osnovali provinciju Ilirik, a kasnije provinciju Panoniju i Dalmaciju. Rimljani su koristili rudna bogatstva (željezo, olovo i srebro) Zrinske i Trgovske gore.

U osvojenim zemljama Rimljani su gradili ceste. U unutrašnjosti Ilirika sagrađene su dvije glavne ceste, od Salone (Split) do Siscije (Sisak) i od Salone do Sirmiume, povezivale su Dalmaciju sa unutrašnjošću. Dvije rimske ceste prolazile su blizu današnje Kostajnice sa zapadne strane od Dvora na Uni do Sunje, a sa sjeverne strane, cesta od Siska do Dubice, uz Savu do Slavnoskog Broda i dalje. Postojanje te ceste potvrđuju pet nađenih miljokaza (miljokaz – kameni stup koji pokazuje udaljenost od nekog mjesta u miljama). Jedan stup je nađen iza brda Djed, potječe iz III. st. za cara Maksimijana (286. – 305. g), a nalazi se danas pred Srednjom školom.

Nakon podjele Rimskog carstva (IV. st) ovo je područje pripadalo Istočnom Rimskom Carstvu – BIZANTU.

U VII. st naselili su ga Hrvati, pripadalo je Posavskoj Hrvatskoj, a u X. st državi kralja Tomislava. Nakon propasti Hrvatske države

1102. godine nastaje Ugarsko-hrvatska država, kojom vladaju ugarsko-hrvatski kraljevi.

U srednjem vijeku kostajničko područje pripadalo je Dubičkoj župi.

U jednom ispravi 1240. godine prvi put se u povijesti spominje Kostajnica. To je kupoprodajni Ugovor sastavljen u Dubici, navode se granice posjeda: «Dolazi do puta koji iz Kostajnice vodi u Dubicu». Kostajnica se ponovo spominje 1258. godine u ispravi **kralja Bele IV. (1235. – 1270.) koje rješava spor zbog zemlje Kostajnice između duhovno-viteškog reda Templara iz Dubice i Hetinka** (Hetynk), građanima Kostajnice.

Kralj Stjepan V. (1270. – 1272.) u ispravi koju daje sinovima Hetinka, Marinu, Petru i Ivanu, potvrđuje vlasništvo nad zemljom u Kostajnici (1272. godine). Gospodari Kostajničkog posjeda su HETINKI, vjerojatno plemići, koji su imali svoj kaštel – utvrdu i svoje kmetove-seljake koji su stanovali u naselju pod gradom, (Kaštelom).

Sredinom XIII. st zemljom Kostajnicom gospodari porodica Hetink, u XIV. st to se mijenja, u više isprava (1324., 1325., 1351.,

1352. i 1362.) već se nazivaju kostajnički, te imaju plemićki naslov («meštar Dionizije, sin kneza Petra iz Kostajnice»).

Najstarije plemstvo Pounja su Babonici., knezovi Vodički, imali su posjede od rijeke Sane preko Une do rijeke Gline i Kupe.

Da li je Kostajnica pripadala toj porodici ne zna se. Naselje Kostajnica postoji u XIV. st o tom svjedoci podatak da se o Kostajnici 1334. godine spominje župna crkva sv. Mihovila, a Franjevački samostan nastao je između 1285. – 1294. godine, dolazak u Kostajnicu omogućili su im plemići Hetinki-Petar Kostajnički. Zemlju Kostajnicu činilo je područje današnje Hrvatske i Bosanske Kostajnice, prema Dubici i Dobrljinu.

Početak XV. st izumrla je porodica Kostajnickim plemića, a zemlja je pripala kralju. U Pounju se u XIV. st javlja nova feudalna porodica Zrinski.

Kralj Ljudevit I. Anžuvinski (1342. – 1382.) uzima knezovima Šubicima-Bribirskim posjed u Dalmaciji (Ostrovica) 1347. godine, a daje im u zamjenu grad Zrin i posjede u Pounju. Prema novom posjedu ova ce se vlastelinska obitelj nazivati knezovima Zrinskim.

1424. godine kralj Sigismund Luksemburški daruje Kostajnicu Vladislavu Blagajskom i njegovoj braci, ali ban Fridrih Celjski osporava njihovo vlasništvo. Blagajski knezovi Babonici tužili su se kralju.

Sredinom XV. st Kostajnica je u vlasništvu Jelene Lipovačke, koja 1442. godine sve svoje posjede daje svom mužu Martinu Frankopan i njegovim nasljednicima.

1471. godine N. Frankopan prodaje Kostajnicu Ivanu Benvenjudu za 4000 zlatnika. Kralj Matija Korvin (1458. – 1490.) prisilio je I. Benvenjuda 1480. godine da se odrekne Kostajnice, ali je ovaj nakon kraljeve smrti vratio Kostajnicu.

1492. godine prodali su braca Benvenjudi Kostajnicu za 8000 zlatnika banu Ladislavu Egervarskom.

Kostajnica je vrijedan posjed, na unskom otoku je Kaštel, a uz obalu je naselje s trgom. Vlastelinstvo ima 27 seljačkih naselja i dobre prihode.

Početakom XVI. st Kostajnica je u posjedu Vranskog priorata (crkveni posjed) koji je od kralja dobio biskup i ban Petar Berislavic, za nagradu, nakon što je 1513. godine kod Dubice pobjedio tursku vojsku. 1530. godine **upravitelj vranskog priorata (upravitelj samostana-prior) Ivan Tahi** daje u zalog za 13000 zlatnika grad Kostajnicu i još neke druge gradove Nikoli III. Zrinskom. Nakon njegove smrti posjedi su pripali braci Ivanu I. i Nikoli IV. Zrinskom (Sigetskom). Kostajnicu su braca dobila u trajno vlasništvo tek 1541. godine darovnicom kralja Ferdinanda I. Habsburškog. To je bila nagrada za ubojstvo Ivana Kacijanera u Kaštelu Kostajnici 1539. godine.

Nakon pada Bosne 1463. godine pod tursku vlast, Hrvatska je izložena stalnim turskim napadima i pljačkama. Krajem XV. st (1469., 1471. i 1478.) pojavili su se pljačkaški turski odredi kraj Kostajnice, nanijeli su stanovnicima veliku štetu. 1483. napali su Kostajnicu, ali su poraženi. 1513. godine poraženi su kod Dubice. 1540. godine Turci žele osvojiti Zrin, ali nisu uspjeli.

1542. Nikola IV. Zrinski postao ban, vodi žestoke borbe s Turcima brani Pounje, Kostajnicu i Zrin (1544. i 1545.)

1553. godine Zrinski utvrđuje Kostajnicu i Novi na Uni.

1554. godine na molbu Nikole Zrinskog kralj je prihvatio da vojskom brani Kostajnicu i Novi, jer su izloženi stalnim turskim napadima. Obrana je povjerena kapetanu Petru Erdediju. 1556. godine Nikola brani svoje posjede u Međimurju i Ugarskoj.

Bosanski paša Malkoc-beg 1556. godine opsjeda Kostajnicu, brani je 60 vojnika i kapetan LUSTHALER PANKRACIJE, 23. srpnja 1556. godine. prodao je za novce i izdao Turcima grad Kostajnicu. Za preostali teritorij Hrvatske, između Une, Kupe i Save nastala su teška vremena. Kostajnicu su smatrali «vratima Hrvatske». Turci prodiru preko Kupe, pljačkaju Turopolje zaprijetili su i Zagrebu. Banovanje Nikole IV. Zrinskog spasilo je «ostatke ostataka» Kraljevstva Hrvatske od potpune propasti, nije uspio spriječiti pad Kostajnice, Valpova, Virovitice i Čazme. Turska vojska pokazala se kao težak protivnik, koji je stalno ugrožavao teritorij Hrvatske i Slavonije do kraja XVI. st. Turci su cesto napadali Zrin, Ferhat-paša osvojio ga je 1577. godine, ali već iduće godine Zrinski su vratili vlast u gradu, trajno su ga izgubili 29.IV.1625. godine.

Grad Gvozdansko dugo se opirao Turcima, 1578. godine mjesecima se vojska odupirala napadima, kad su ga Turci konačno osvojili svi su branitelji bili mrtvi zbog rana i gladi. Zrinski su izgubili sve svoje posjede u Pounju. U Kostajnici su Turci držali jaku vojnu posadu, 400 konjanika i 250 pješaka. Nekoliko puta hrvatska vojska je pokušala osvojiti Kostajnicu, ali nije uspjela, posebno u vrijeme rata za granicu Hrvatske na Kupi (1593. – 1606.) Turska vojska doživjela je strahoviti poraz kod Siska 1593. godine, počinje opadanje njihove moći.

1593. godine general Juraj Lenković oteo je Turcima petrinjsku utvrdu, 1594. godine krenuo je u Kostajnicu, istjerao Turke, ali grad nije mogao zadržati, povukao se.

1596. godine Kostajnicu su pokušali osvojiti general Sigismund Herberstein i ban Ivan Drašković, doveli su topove iz Petrinje i dva dana sa Djeda tukli tvrđavu na otoci, prešli su Unu pa je pod tvrđavom došlo do žestoke bitke, turska vojska je poražena, ali tvrđava nije osvojena. Obustavljena je opsada, vojska se povukla u Petrinju.

1642. godine na kratko Kostajnicu je osvojio Đuro Zrinski, ali je 1630. godine opet pod turskom vlašću. (po legendi izdaja Ane Lovičeve). Kostajnica ostaje u turskoj vlasti sve do velikog rata za oslobođenje 1683. – 1699. godine.

1685. godine ban Nikola Erdedy dobio je naredbu da zadrži tursku vojsku na rijeci Uni. Uspio je zauzeti kostajnički grad i tvrđavu. Turci su pokušali vratiti tvrđavu, ali su 16. kolovoza 1688. godine doživjeli teški poraz na bojnopolju. Hrvatskom vojskom zapovijedao ban Nikola Erdedy, a carskom graničarskom vojskom general Ludovik Badenski. To je konačno oslobođenje Kostajnice od turske vlasti, koje je trajalo punih 132. godine.

1699. godine konačno je završen veliki turski rat, mirovni ugovor utvrđen je u Srijemskim Karlovcima, granica između Turskog i Austrijskog carstva je bila na rijeci Uni, Glini i Korani, a u Slavoniji na Savi.

1703. godine car Leopold donio je odluku, cijelo područje između Kupe i Une, potpada pod vlast Hrvatskog sabora, a vojnu vlast ima hrvatski ban (Banovina).

U XVIII. st vodila su se dva rata s Turcima, 1716. – 1718. i 1737. – 1739. godine.

U prvom ratu austrijska vojska je osvojila sjevernu Bosnu i Srbiju, ali je to u drugom ratu izgubila. Turska vlast počela je proganjati katoličko stanovništvo u Bosni, zato narod bježi pod vodstvom redovnika Franjevaca na Banovinu u Slavoniju i Srijem. Kostajnička utvrda se popravljala. Naselje postaje pogranični grad, središte trgovine s turskim područjem preko Une. U «varoši»

1713. godine bile su dvije crkve i jedna kapela (sv. Ana). Franjevački samostan i crkva grade se od 1729. – 1756. godine. Crkva sv. Nikole proglašena je župnom crkvom. Naselje se razvilo između Une i brda Djed, ima oko 50 kuća, a u naselju – palanki na otoku preko 30 kuća.

Početak XVIII. st u Kostajnici je djelovala vrlo važna prometna i pogranična ustanova KONTUMAC, to je carinarnica koja je nadzirala promet i trgovinu. Tu je roba iz Turske morala odležati 20 dana u karanteni, tek nakon toga mogla se dalje otpremati. Tako se čuvalo zdravlje ljudi od širenja zaraznih bolesti s Istoka, iz Turske.

Krajem XVIII. st Austrija vodi rat s Turskom 1788. – 1791. Bitka se vodila između Dubice i Kostajnice, Turci su se morali povući zbog jace austrijske vojske. Kostajnica je pod upravom vojne vlasti od 1718. – 1871. godine do ukinuća Vojne granice. To se područje Vojne granice nekoliko puta preuređivalo, 1749. godine. Banovina je podijeljena na pukovnije, to su Glinska i Kostajnička.

1776. godine Kostajnica je postala varoš.

Poveljom cara Josipa II. (1780. – 1790.) Kostajnica je 1788. proglašena slobodnim gradom.

Milena Zec, prof.

13.10.2006.

Copyright © 2008. by Hrvatska Kostajnica

<http://www.hrvatska-kostajnica.hr/tekst.php?id=40>